

A Pesti Hírlap és Somogy megye (1841–1844)

*„Ígérem hogy szennyes érdekek vezetni soha sem fognak,
meggyőződéselem nem lesz eladó, és sem a’ hatalmasok komor tekintete,
sem polgártársaim heve soha meg nem tántorit.”¹*
(Kossuth Lajos)

Bevezetés*

A sajtó egy adott kor közösségi, társadalmi tudatának tükré, a sajtótermék szerzőinek, szerkesztőinek, ill. az újság technikai előállítóinak közös szellemi és materiális produkciója, amely igazából csak akkor „él”, ha a célközönség befogadói affinitást mutat iránta. Ha az újság előállítói nem találják meg potenciális olvasóikat, akkor a tevékenységük és a sajtó-vállalkozás eleve kudarcra van ítélve, várható élettartama a finanszírozó szándékának és tőkeerejének függvényében határozható meg. Természetesen a történelemben bőven találunk példákat arra, hogy egy sajtótermék és potenciális közönsége, „befogadói” őszintén soha sem találtak egymásra, de a kor „politikacsinálói” saját jól felfogott érdekeiknek megfelelően, befolyásolási szándékkal, hatalmi helyzetükkel élve és visszaélve hosszú ideig, nagy példányszámban adtak (és adnak mai is) ki olyan lapokat, amelyek burkoltan, vagy nyíltan a közéleti, politikai „agymosásban” játszottak/játszanak szerepet.

A sajtó és annak története szerves része a művelődéstörténetnek, társadalmi tudatformáló eszköz, tanúja és alakítója a politikai közgondolkodásnak, közvetítője a különböző ideológiáknak és művelődési ismereteknek.²

A jelen tanulmányban vizsgált, Kossuth Lajos által 1841–1844 között szerkesztett Pesti Hírlap nemcsak a politikai, társadalmi közéletében vált meghatározó tényezővé kora média- és kommunikációkultúrájában, hanem azt követően is sok vonatkozásban viszonyítási pontnak számított. Hogy mindez hogyan alakult ki és a Pesti Hírlap milyen módon emelte be Somogy megyét az 1840-es évek első harmadának közéletébe, ezt szándékozom tanulmányomban vázlatosan összefoglalni.

A Pesti Hírlap Kossuth Lajos szerkesztésében

A 19. századi magyar reformkor – amelynek periódushatáraival kapcsolatban eltérő vélemények sokaságával találkozhatunk³ – a feudális magyar társadalom polgári átalakításának szerteágazó kérdéseit hozta felszínre és ezek megoldásának különböző módozatait vitatta

* A témát egy korábban megjelent tanulmányomban Dél-Dunántúlra (Baranya, Somogy, Tolna, Zala megyére) vonatkoztatva már feldolgoztam. A jelen dolgozatomban a fontosabb Somogy megyei cikkeket mutatom be. Lásd: Huszár Zoltán: *Cikkek, reflexiók Dél-Dunántúlról a Pesti Hírlapban (1841–1844)* In: *Történetek Baranyából. Dolgozatok a Csorba Győző Könyvtár Helyismereti Gyűjteményének műhelyéből* 2. Szerk.: Gyánti István, Kiss Zoltán. Pécs 2016. pp. 43-65. (Csorba Győző Könyvtár Kiadványai; 4.) ISBN: 978-963-9043-13-8

¹ Pesti Hírlap, 1844. jún. 30.

² Szabolcsi, 11.

³ u. o.

meg az 1830–1840-es években az országgyűléseken, a megyegyűléseken, a kaszinókban, hogy a „társadalmi nyilvánosság” akkori legfontosabb néhány helyszínét említsem csak. A társadalom átalakításának reformkori nagy közéleti vitái során a bécsi udvar és a magyar liberális reformellenzék közötti összeütközések a legváltozatosabb formákat öltötték. Elég, ha az 1832–1836-os,⁴ az 1839–1840-es,⁵ az 1843–1844-es⁶ országgyűléseket előkészítő követválasztásokra, illetve az országgyűléseken elfogadott törvényekre gondolunk. Mindezek mellett azonban nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy az 1830-as évek utolsó harmadában a bécsi udvar metternichi politikájának részét képezték azok a koholt perek a reformellenzék kiemelkedő, sok vonatkozásban szimbolikus vezetői ellen, amelyeknek következményeként báró Wesselényi Miklós megtörtén és megvakulva, Lovassy László örülten, Kossuth Lajos pedig a „szólásszabadság mártírjaként” népszerűségében megerősödve került ki a börtönből.⁷

A közéleti kérdések iránt érdeklődő társadalmi rétegek számára a hivatalos és nem hivatalos álláspontokról a kéziratos formában készített és magánlevelezés útján az 1830-as években terjesztett, a Kossuth korai hírlapírói munkásságának részeként ismert *Országgyűlési Tudósítások*,⁸ majd a *Törvényhatósági Tudósítások*⁹ számoltak be. A feudális társadalom lebontásában és a polgári liberális átalakulás területeinek bemutatásában, azt támogatva viszont a *Pesti Hírlap* lett az a médium, amely az 1839–1840-es országgyűlés után megélné a közéleti pezsgés részeként érdekes és korszerű szerkesztési elvekkel tudta a problémákat olvasóinak bemutatni és értelmezni.¹⁰

1840 tavaszától változás állt be a bécsi udvar politikájában. Az egyre népszerűbb liberális ellenzék „leszerelése” érdekében megváltozott Metternich herceg,¹¹ a mindenható birodalmi kancellár belpolitikája. Az „engedmények” politikai eszközével igyekezett az ellenzék vitorláiból a szelet kifogni, amelynek részét képezte a cenzúra tevékenységének „felpuhítása” is. A cenzúra 1840 után Budán, a Helytartótanács Tanulmányi Osztályán belül megalakult új, központi könyvvizsgáló hivatal részét képezte. Ennek vezetője az osztály elnöke, báró Mednyánszky Alajos lett, aki fiatalon maga is ellenzéki szellemű irodalmárnak indult. Róla írta Jókai Mór: „*kormányhivatalnok volt, de felvilágosult fő s alkotmányos érzelmű kapacitás*”.¹² A politikai önkény nyomásának lazulása, elsősorban a városokban és különösen Pest-Budán azt eredményezte, hogy a sajtó iránti társadalmi érdeklődés megélné, aminek következtében a sajtótermékek és a megjelent példányok száma is jelentős mértékben megnövekedett. Pest-Buda a sajtónak is köszönhetően ekkoriban vette át végleg az ország politikai, közéleti és irodalmi központjának szerepét. Az 1840-es évek elején a

⁴ Mérei 203–210.

⁵ Mérei 212–213.

⁶ Mérei 222–223.

⁷ Wesselényi pere: Mérei 756–757. Az ifjak pere: Mérei, 758. o.; Kossuth pere: Mérei 764–765.; Mérei 210–212.

⁸ Szabolcsi 384–389.

⁹ Mérei 759–760.; Szabolcsi, 393–403.

¹⁰ Szabolcsi, 665–678.

¹¹ Tarján; lásd: Niederhauser Emil: Talleyrand – Metternich. Budapest, Pannonica Kiadó. 2004.

¹² Szabolcsi 660. A cenzúra működéséről lásd: Szabolcsi, 676.

posta 12 ezer példányt szállított a hazai és külföldi lapokból. A Pest-Budán megjelent sajtótermékekből 1842-ben 9551 példány került postai forgalomba. A legnagyobb példányszámot a *Pesti Hírlap* érte el, amelyből ekkoriban 4112 példányra előfizettek, helyben pedig 442 példányt adtak el.¹³

A Pesti Hírlap indulásában is Metternich közvetlen beavatkozását érzékelhetjük. Ennek eredményeként a lapalapítástól anyagi hasznot is remélő, a bécsi politikai rendőrséggel is intenzív kapcsolatban álló Landerer Lajos elintézte a lapindítási engedélyt. „[1840] Deczember 28 vagy 29-ik napja volt – írja Kossuth –, midőn Landerer úr azon kérdéssel lépett szobámba: nem volnék-e hajlandó [1841] januárius kezdetével mindenestre megindítandó Pesti Hírlapjának szerkesztését magamra vállalni.” „Meggondolta-e – felelt Kossuth –, hogy szerencsétlen nevem bizonyos helyeken nem a legjobb ajánló, s nem tart-e tőle, hogy ha lapjának szerkesztését én reám bízva, a Pesti Hírlap napvilágot soha nem lát?” De Landerer megnyugtatta, hogy ezt ő már Bécsben elintézte. „A kormány – mondotta – jelenleg azon meggyőződésből indul, hogy Magyarország alkotmányos ország lévén, azt másképp kell kormányozni, mint az ausztriai örökös tartományokat, s hogy a magyar nemzet [...] megérett annyira, miszerint minden véleménynek a méltányosság, törvényesség és illendőség határain belül szabad kifejezés engedtettsék.”¹⁴ Csak azt hallgatta el Landerer, hogy bécsi „megbízóinak” eleve megígérte Kossuth eltávolítását abban az esetben, ha a szerkesztő tevékenysége a kormánynak kellemetlenné válna. Kossuth tehát elvileg teljes szerkesztői jogkörrel láthatta el feladatát. A szerkesztői tiszteletdíját 2500 példány előfizetőig évi 1200 forintban állapították meg, ezt követően minden újabb 100 előfizető után pedig további 50 forinttal nőtt a honorárium. A szerződő felek nagy valószínűséggel előre látták, hogy a lapjuk kelendő árucikk lesz a piacon.¹⁵ Kossuth szerkesztői javadalmazásának reálértékét a korabeli piaci árucikkek és azok árának ismeretében lehet igazán megítélni. A lap indulása után fél évvel a Pesti Hírlap 1841. június 12-i számában megjelent a Medárd-napi vásár árjegyzéke, ami viszonyításul szolgálhat a szerkesztői honorárium nagyságára, ill. vásárlóerejére vonatkozóan.¹⁶

A szerkesztő számára nem túl hosszadalmas, de a „színfalak” mögött azért sok hivatali szintet megjárt szerkesztői felkérés eredményeként 1841. január 2-án Kossuth Lajos felelős szerkesztő jegyzésével megjelent a Pesti Hírlap első száma, ami ettől kezdve 1844. június 30-ig hetente két alkalommal – szerdán és szombaton, 1842. január 6-tól, a 106. számtól csütörtökön és vasárnap – növekvő példányszámban látott napvilágot.

„Most, midőn e lapokat megnyitom, örömmel van szerencsém értesíteni a’ tisztelt közönséget, hogy semmit el nem mulasztottam, mi által a’ lap érdekességét emeljem, és szives szándékomat, a’ közkívánatnak megfelelni, tetteleg bizonyítsam. Úgy vélem, e’ szándékomnak fényesb tanuságát adhatám, mint az által, hogy a’ szerkesztés vezérlésére Kossuth Lajos urat kértem meg, kit ezennel a’ t. közönségnél, mint e’ lapok szerkesztőjét, bemutatni hazafiúi szives örömemre szolgál. Landerer Lajos”¹⁷

¹³ Szabolcsi, 661

¹⁴ Szabolcsi 667–668.

¹⁵ Szabolcsi, 667.

¹⁶ Pesti Hírlap, 1841. jún. 12. Lásd Medárd napi vásár árjegyzéke!

¹⁷ Pesti Hírlap, 1841. jan. 2.

Kossuth szerkesztői beköszöntőjében a lapszerkesztés alapvető elvi és gyakorlati teendőit összefoglalva az alábbiakat írta: „*Midőn a' tulajdonos kiadó ur eme' nyilatkozása következtében szerkesztéshez fogunk, olly meggyőződésből teszszük azt: hogy a' napnak tömérdek szükségei között alig van egyegy sürgetőbb, mint olly időszaki lap, melly a' nemzet életének hű tükre legyen; közzé, nemzetivé tegye öröm 's bánatnak, hűség 's törvényességnek, bajnak 's hiánynak minden érzetét, mellyet a' nemzet szívében egy hangrezgésre találni köz, magas és szent érdekek jogosítanak; és szabad tért nyisson az észnek, értelemnek, jóakaratnak, hogy szükkeblűséget, mint elbizakodást egyaránt kerülve, vak előszeretettel, vak előgyűlölség nélkül, higgadt kebellet 's ama' mérséklettel és illedelemmel, melly a' jó szándék és igazság bélyege, megvitassák és előkészítsék a' napnak nagy kérdéseit, mikben e' honnak jövője rejtezik.*”¹⁸

A Pesti Hírlap elsősorban nem tipográfiai vonatkozásai miatt számított újszerűnek a magyarországi sajtópalettán, hiszen a hetente kétszer megjelenő, 4 ívlap, azaz 8 oldal terjedelmű újság formailag beleillett a korabeli lapok közé, viszont rovatai és azok tartalma alapvető újdonságot jelentettek.¹⁹ Ha a lap „rovatait” nézzük, akkor vezércikkből, fővárosi, vidéki és külföldi tudósításokból, valamint „Értekező” részből állt. Mindezek közül a legnagyobb hatásúnak a vezércikk számított, amely a magyar sajtóban a Pesti Hírlap megjelenéséig ismeretlen műfaj volt. Kossuth minden valószerűség szerint az angol The Timesban először 1785-ben megjelent sajtóműfajt adaptálta a magyar viszonyokra.²⁰ A vezércikkek döntő többségét ő írta, szám szerint 216-ot az általa jegyzett 365 számban.²¹ A lap többi írásainak szerzőségét illetően Kossuth ezt írta: „minden eredeti czikkely, mellynél más név vagy jegy nem áll, vagy beküldöttnek nem jelettetik, vagy nem pusztá híradás, vagy kútfőkre nem hivatkozik, természet szerint a szerkesztőé”.²²

A lap profilját a szerkesztő vagy a reformellenzék, a Nemzeti Kör legjobb tollforgatói által írt vezércikkek alapozták meg, amelyek teljes újdonságnak számítottak a magyar újságírásban.²³ A vezércikkek a polgári átalakulás legfontosabb témáit vették vizsgálat alá, aktuális problémákat, közéleti, társadalmi ellentmondásokat bemutatva. A vezércikkek tematikája rendkívül sokszínű. Ha az 1841. év első negyedévéét nézzük, világosan látszik

¹⁸ Pesti Hírlap, 1841. jan. 2.

¹⁹ Szabolcsi, 667.

²⁰ Vezércikk: hivatalos szervezet adja ki valamilyen a közvélemény-formálás legalkalmasabb eszköze közérdekű eseménnyel kapcsolatban. A lap vezető híre, anyaga, ami a napi politikai vagy gazdasági eseménnyel foglalkozik és a szerkesztőség politikai, közéleti álláspontját mutatja be. Lásd: <http://www.doksi.hu/get.php?order=DisplayPreview&lid=1464>

²¹ Szabolcsi, 669.

²² Pesti Hírlap, 1841. jan. 20.

²³ A vezércikkek írói Kossuth Lajoson kívül „Így, a megjelenés sorrendjében, egyebek között Szentkirályi Móric, Fáy András (hármát), Pulszky Ferenc (ötöt, nem számítva a névtelen „polemikus élczetek”), Bezerédy István (hármát), Balogh János (kettőt), Trefort Ágoston, Pázmándy Dénes, Csányi László, Perczel Mór (kettőt), Gorove István. S velük együtt, tőlük nemegyszer nehezen elválaszthatóan, felbukkannak olyan, a mozgalomhoz szorosan kapcsolódó értelmiségiek, mint Fábian Gábor, Ludvigh János vagy a mérnök Vállas Antal. Van, akit csak kezdőbetű (SzG, AB, HI) jelez, vagy esetleg csillag – ez utóbbi alighanem Vahot Imre volt. De a főrangúak közül is több szerző akadt, így gróf Pejachevics János, aki négy cikket is írt közigazgatási problémákról, főleg a vámkérdésről, aztán gróf Andrassy Károly és természetesen br. Wesselényi Miklós, kinek hosszú vezércikke hét folytatásban látott napvilágot.” Szabolcsi 669.

Kossuth szinte minden társadalmi jelenség iránti érdeklődése, nyitottsága. Közülük, a teljesség igénye nélkül, csak néhányat emelek ki eredeti helyesírással. A *Pénz szűke*,²⁴ a *Nyelvünkügye*,²⁵ a *Nemzeti színházunk jövődjöje*,²⁶ *Betyárkodás*,²⁷ amely a pesti magyar ifjúság elitélendő cselekedeteit ostorozza, *Pálinkamirigy*,²⁸ amely „*miképen bármennyire jövedelmezők legyenek is a' szeszfőzőházak, mi mégis a' pálinkát azon átkok közé számítjuk, mellyek a' népen igen nyomasztón fekszenek. [...V]együk fel már most, hogy honunkban egész vidékek vannak, mellyek a' szesz italok közül egyedül a' legkártékonyabbat, a' pálinkát ismerik – egész vidékek, [...] hol a' pálinka azon feneketlen örvény, melly a' népnek lelki testi erejét, nyomorgó szogalma minden gyümölcsét elnyeli; hogy ez a' földbirtokos gazdáknak sokhelyütt legfőbb, csaknem egyedüli jövedelme; hogy az egész roppant vidékeken a' nép erkölcsi életébe annyira beszövedött, miszerint a' falusi biráskodás, községigazgatás, adó-kivetés, népügyintézkedés attributumának dija 's föltételének tekintetnék [...]*”²⁹ A *Szelid tortura*, amelyben a kínvallatások embertelen és törvénytelen voltát mutatja be Kossuth. „*A' kinfaggatás (tortura) az 1791: 42. t. cikkelyben eltöröltetett [...]* [ennek ellenére] *,a' tortura él, és uralkodik csanem mindenütt az egész honban.*”³⁰ A nem nemesek birtokszerzési képtelenségéről szól a *Birtoktalanság*³¹ című vezércikk. A *Gyermekgyilkolás* című írásban a csecsemő- és gyermekgyilkosságok társadalmi okait, ill. következményeit tárja kendőzetlenül az olvasók elé: „*Ha törvény, erkölcsstan, vallás és ezekre sarkaló közvélemény a' kérdést igenlőleg döntik el, 's a' status nem gondoskodott intézetekről, mellyeknek tikai gyalázatot elhárítanak: ám irjon a' törvényhozó Draco kezeivel büntetőtörvényeket, a' gyermekgyilkolást ki nem irtandja; mert a' közönséges gyalázattóli félelem erősebb leend, mint a' vérpadtóli félelem, 's annál erősebb, mentül több szemérem, több becsületérzés lakik, mentül kevésbbé romlott a' szív a' szerencsétlen lányban, kinek vesztére ifju vér lángheve 's az asszonykebel szelid lágysága és alkalom, meg ördögi lelkű ügyes csábitó és az érzelmek legégiebbje összeesküdtek.*”³² A Fáy András által kidolgozott *Pesti reform[átus]. főiskola* létrehozásának tervezetét ismertette agitál Kossuth a tanintézmény megalapítása és a szükséges anyagi erő összegyűjtése mellett: „*A' mi egy nemzetnél nevelés ügyében történik, a' nemzetnek történik, bármellyik templomban imádkozzék is a' tanító növendékeivel. És így nemzeti érdeklő az. Kitünőleg nemzeti érdekű pedig, midőn olly vallásbeli felekezetről van szó, melly a' magyar ajku nép két ötödrészét teszi, mellynek két millió tagja [van]*”³³

A *Halál és nyomor* c. vezércikkben³⁴ – a Rókus kórház igazgatójának statisztikája alapján, a nyomor következményeiről kapunk megrázó, szinte naturalista képet.

²⁴ Pesti Hírlap, 1841. jan. 6.

²⁵ Pesti Hírlap, 1841. jan. 9.

²⁶ Pesti Hírlap, 1841. jan. 13.

²⁷ Pesti Hírlap, 1841. jan. 16.

²⁸ Pesti Hírlap, 1841. jan. 20.

²⁹ u. o.

³⁰ Pesti Hírlap, 1841. jan. 23.

³¹ Pesti Hírlap, 1841. jan. 30.

³² Pesti Hírlap, 1841. febr. 3.

³³ Pesti reform. [református] főiskola. Pesti Hírlap, 1841. febr. 6.

³⁴ Pesti Hírlap, 1841. febr. 10.

A reformkor egyik legfontosabb, központi belpolitikai témájáról, az *Örökváltságról* 1841. február 13-án közölt a lap vezércikket, amely ifj. Bezerédy István „Értekező” rovatban megjelent írására reflektál.³⁵ Ifj. Bezerédy apja „*Kokasd*” [ma Kakasd Tolna megyében] településen lévő birtokának megvételéről és jobbágymegváltásáról számolt be roppant aprólékossággal. Kossuth vezércikkében megállapította, hogy „*Bezerédynk nagyfontosságú levele is már ismert dolognak tevén föl, leginkább annak megmutatása körül forog, hogy a' földesuraknak saját magányérdekök hozza magával minél gyorsabban létesíteni urbéri örökváltság-kötéseket.*” Itt még természetesen az önkéntes örökváltságról van szó.

A *Kiseddóvás* címmel közölt vezércikk az oly fontos és Brunszvik Teréz által Magyarországon is meghonosított, Festetics Leo gróf irányítása alatt működő „*kiseddóvó-intézeteket Magyarországon terjesztő egyesület*”-ről szól, „*mert e' századnak emberszerető gondolatai között nem tudunk üdvösebbet, mint a' kiseddóvás gondolatát*”³⁶

A *Halottas házak* hiányáról közölt megrázó vezércikket a lap, amelyben „*Surányban, Bereg Vármegyében, Bay József táblabíró*” tetszhalottként került eltemetésre, majd két év múlva a családi sírbolt ismételt kinyitása után szerencsétlen táblabíró „*a' kettős halált halt boldogtalannak teteme az ajtóüreg egyik szögletében összezsugorodottan a' földön hever.*” A konkrét esetből Kossuth általános következtetést von le, ami viszont már kemény bírálat kora közállapotait illetően: „*ideje nyiltan kimondani, hogy az egészségi politia általában véve honunkban a' legnyomorultabb lábön áll; bölcsőtől kezdve egész siringlan.*”³⁷

A „*Nemzeti játékszin ügye*” is gyakori témája volt a lapnak. A színházi élet kialakuló sztárkultuszát, a színészek túlzott fizetésének kicsikarását utasítja el a szerző: „*ugy ezen tulságos pénzkövetelésekre is ki kell mondanunk, hogy a' minő váratlan épen a' nevezett egyedeknél e' jelenet, szintolly botránkoztató.*”³⁸ A *Bünperben* a bíráskodás szakszerűtlenségét és embertelenségét veszi górcső alá egy konkrét ítélet kapcsán, majd megállapítja, „*Ne kívánjuk szivtelenül, hogy még a' szent igazság is csak kiváltság legyen.*”³⁹

A *Gyermekkorház* című írásban egy nagyon fontos társadalmi, szociális problémát mutat be olvasóinak Kossuth. A másfél éve Pesten működő kórház és igazgatójának pozitív tevékenységét állítja szembe a roppant nehéz helyzettel, hiszen az intézmény „*Egyesület műve, nem a' hatáságé vagy közállományé.*” Pedig mindenkinek tudnia kell, hogy „*a' gyermekvilág elhanyagolt állapotja miatt a' népesség igen nagy része már az élet első éveiben elvész; mert a' halottas lajstromok bizonyítása szerint (a' mennyiben illyeseket itt-ott fehér hollókint láthatni) a' halottak fele része, néha fej[I]énél több, kis gyermekből áll. A' lelencz és árva gyermekek közt pedig ezen arány az iszonyodásig nő. Száz közül alig marad 10–20 életben.*”⁴⁰

A feudális viszonyok lebontásának másik nagy akadályá az *ősiség*⁴¹ törvénye – amely a nemesi birtok forgalomképtelenségét garantálta – minden reformkori országgyűlés egyik

³⁵ Pesti Hírlap, 1841. febr. 13.

³⁶ Pesti Hírlap, 1841. febr. 24.

³⁷ Pesti Hírlap, 1841. márc. 3.

³⁸ Pesti Hírlap, 1841. márc. 6.

³⁹ Pesti Hírlap, 1841. márc. 10.

⁴⁰ Pesti Hírlap, 1841. márc. 13.

⁴¹ Pesti Hírlap, 1841. márc. 23. [20!]

sarkalatos kérdésévé vált. Kölcsey Ferenc és Deák Ferenc is foglalkozott az ősiség törvényének eltörlésével az 1832-1836-os országgyűlésen, sikertelenül. *Ismét Ősiség*⁴² a címe a következő vezércikknek: „*hazánk az ősiségnek súlyos jármát még most is viseli [...] azon akadályok közül, mik haladásunkat gátolják, egyik 's talán legsúlyosabb az ősiség.*”

A bemutatott vezércikkekből kitűnik, hogy milyen kérdések foglalkoztatták a *Pesti Hírlap* szerkesztőjét, Kossuth Lajost és munkatársait, akik a lap társadalmi kapcsolatrendszerét a vidéki tudósításokkal igyekeztek kiszélesíteni és erősíteni.

A *Pesti Hírlap* gyorsan népszerűvé vált az olvasóközönség körében, Pesten és vidéken egyaránt. 60 előfizetővel indult 1841 januárjában, de első 17 száma úgy elfogyott, hogy újra kellett nyomni. Négy év múlva, 1844 elején pedig közel 5200 előfizetője volt már a lapnak.⁴³

Terjedelmi okok miatt nem foglalkozom a *Pesti Hírlap*ban megjelent Kossuth reformpolitikája és Széchenyi István reformelképzelései összeütközésének részleteivel. A reformkort elindító „legnagyobb magyar” *Kelet népe*⁴⁴ című vaskos munkájával akarta fél évvel a *Pesti Hírlap* megjelenése után Kossuthot az általa radikálisnak tartott változások előkészítésétől eltántorítani, mint tudjuk, sikertelenül. A témának hatalmas szakirodalma van.

Az alábbiakban a *Pesti Hírlap* Somogy megyére vonatkozású cikkeit mutatom be.

A Pesti Hírlap Somogyról – 1841

Kossuth *Pesti Hírlap*jában „Megyei dolgok” címmel jelent meg az a rovat, amelynek cikkeiről a vidéki levelezők hálózata gondoskodott. A dél-dunántúli régió megyéiről – Baranyáról, Somogyról, Tolnárol és Zaláról összesen 47 írás jelent meg az első évben: Baranyából 18, Somogyból 13, Tolnából 9, Zalából 7 „levéltárca” vagy más, rövidebb tudósítás érkezett a szerkesztő asztalára. Többségük a „Megyei dolgok” rovatot gazdagította, de volt írás, amiből vezércikk lett, és olyan is, ami (helyre)igazítás vagy cáfolat céljából született.

Ha ezeket az írásokat egyenként megnézzük, azt fogjuk látni, hogy a tudósító, vagy, ahogy akkor nevezték, levelező (Baranyából Mecseki, Somogyból Záborszky Alajos, Tolnából Tóth Ferencz, Zalából Kossár József) az esetek többségében (a 47-ből 19 alkalommal) a megyei közgyűlésekről küldött összefoglalót. Érdekes módon ezek, a megyéket összevetve, nem álltak szükségszerűen összhangban egymással. Míg Baranyában például alig esett szó a vegyes vallásúak házasságokról, addig Zalában 4 írás is született ugyanebben a tárgyban (Somogyban és Tolnában 1-1). A leggyakoribb téma minden kétséget kizáróan az újonczállítás volt mindegyik megyében, ami néha a közgyűlések napirendi pontjaként, máskor valamilyen érdekesség kapcsán került terítékre.

Az 1841. télutó (február) 1-én⁴⁵ Kaposváron megyei közgyűlésre került sor, ahol három fő kérdés szerepelt a napirenden: „az újonczállítás és a' vegyes házasságok, mellyek Somogyban annyiból még különösb érdekel is birtak, mennyiben az első, előzményeiben komoly és sajnos következő zavargással indult meg; a' második pedig húrokat pendit,

⁴² *Pesti Hírlap*, 1841. márc. 24.

⁴³ Buzinkay #8

⁴⁴ Széchenyi #b1

⁴⁵ http://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/februar__bojtelo_hava__teluto__jegbonto_hava

mellyek megyénkben még a' felebaráti szeretetnek boldogító korában olly erősen hangoztak egybe, hogy eddig a' türelmetlenségnek vakbuzgó keze azokat széthangolni képes nem volt.⁴⁶ A tudósítás szerint, a közgyűlés a sokat vitatott vegyes vallású felek házasságánk ügyét az 1790/91. évi XXVI. tv. alapján szándékozott kezelni.⁴⁷ Ezen kívül napirendre vetették „az adózó nép által közmunkába szolgáltatni szokott napszámok meghatározása”-t.⁴⁸

Az újoncállítás lassú és körülményes ügye két hónappal később is visszatérő hír volt Somogyban. Különösen felháborította a tudósítót az újoncok helyettesítésének ügye, amiért a hadköteles ifjú családjának jelentős összeget kellett fizetni, ha nem akarta, hogy fia berukkoljon katonának. *„Az ujonczok kiállítására, melly télutó közepe óta tart, mindeddig sem végződött el; kevés azonban már a' hiány, 's a' hiteles avató-jegyzék szerint tegnap még 51 legény kivántatott. – Somogy 774 ujonczot ad, ...A' helyettesítetteknek száma már 420-at meghaladott ... E' tárgy jövő törvényhozásaink komoly figyelmét annál inkább fogja megkivánni, minél szomorúbban tapasztalható, mikint a' katonaságtól idegenkedés népünknel még olly nagy, hogy nem ritka eset, midőn szülék, kiket isten három-négy fiuval áldott meg, sőt magok is még ép, dologra alkalmas emberek, mégis gazdasági állapotjoknak igen nagy megerőltetésével, a' legjózanabb tanács ellenére is, készek azon egy fiokat, kit a' sors a' több közül talált, megváltani.”*⁴⁹ További nehézséget jelentett a katonaaállításnál az ifjak fizikai alkalmatlanságának nagy száma, amelynek okaira is tett utalást a szerző: *„Még egy sajnos tapasztalásunk van az ujonczállítás körül: népünk testileg aljasodik! hibás, gyenge, apró legényt felette sokat kellett visszautasítani, úgy hogy nálunk vannak helységek, mellyek maig sem adták ki járandóságukat, mert egy sincs köztök katonának való! – Mi ennek az oka? Egyik, főbb, legalább a' korai házasság...”*⁵⁰

Szinte minden megye, így Somogy esetében is tényszerű információkat kaptak az olvasók a sanyarú börtönviszonyokról, az ott raboskodók emberhez méltatlan körülményeiről: *„Szomorú tanusítása ez annak, hogy büntető évnegyedes törvénykezési rendszerünk mellett számtalan vádlott és gyanus, de gyakran büntetlen egyedek is több hónapokig sanyarú fogságot szenvedni kénytelenek; rabjaink iszonyú száma pedig kétségkívül igazolja más részről azt, hogy a' mogyorófát abroncsra jó sikerrel, – de bünösök javítására csak kárral lehet forítani ... Tömve levén tehát megyei fogházunk rabokkal ... A' megyei fogházban levő 306 rab közül 294 férfi, 12 asszony; ezek közül gyilkos 20, rabló 41, gyermekgyilkos 3, gyújtogató 1, öncsonkító 2, vallástagadó 1, vigyázatlan lövöldöző 1, lólopó 34, tolvaj 56, csavargó 3, nősparázna 1, verekedő 2, káromkodó 1, hamislevélkiadó 1, orgazda 20, pinczefölverő 8, katonai szökevény 3, lázító és zendülő 81, utonálló 7.”*⁵¹

A megye útjainak közmunkában – jobbágytelkek szerint arányosan – történő építése „a' közmunkáknak a' szegény, kivált a' somogyi szegény adózó népnél mostani sok új terhei mellett”⁵² – nagyon keservesen haladt. Mindennek ellentmondásos helyzetét tárta Záborszky olvasói elé: *„a' megyei határtalan közmunkáknak eddigi bitang állását*

⁴⁶ Pesti Hírlap, 1841. febr. 17.

⁴⁷ 1790/91. évi XXVI. törvénycikk a vallás ügyéről; <https://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=4900>

⁴⁸ Pesti Hírlap, 1841. febr. 17.

⁴⁹ Pesti Hírlap, 1841. ápr. 7.

⁵⁰ u. o.

⁵¹ Pesti Hírlap, 1841. máj. 26.

⁵² Pesti Hírlap, 1841. ápr. 21.

javitandó”⁵³ szándékkal. Egy hónappal később közgyűlési közmegegyezéssel sikerült a job-
bágyi közmunka éves mértékét meghatározni: „az egész telkes gazdák évenként 12 vonós,
vagy 24 gyalog, a’ házas zsellérek 4, a’ házatlanok pedig 2 gyalog napszámokat szolgál-
janak”⁵⁴ A somogyi közmunkában történő útépités később Kossuth egyik vezércikkében is
visszaköszönt. A magyarországi utak áldatlan helyzetét vizsgáló vezércikk a somogyi pél-
dát pozitív módon állítja olvasói elé: „Előttünk fekszik nemes Somogy megye küldöttségé-
nek a’ közmunkák szabályozása iránti javaslata, melly már megyei határozattá vált. ...
lehet[e]len meleg hálával nem adózni a’ lelkes [somogyi] választmánynak, melly ezernyi
erkölcsi és anyagi akadályok dacára buzgón közremunkált, hogy az adózó nép közterhei-
nek határa, mértéke legyen; és lehetlen meleg hálával nem adózni a’ nemes megyének,
melly az üdvös javaslatot határozattá emelé”⁵⁵ 1841 nyarán jelentős aszály lehetett „So-
mogy országban”, ami a katonák beszállásolását és ellátását is nagyban veszélyeztette,
amiről az alábbiakat olvashatjuk: „a szerfeletti nagy szárazság szülte igen szűk termés, de
különösen a’ zöldés és mindennemű hüvelyes vetemények tökéletes hiánya miatt (mikkel
szokta leginkább a’ szegény adózó a’ nála illy alkalomkor nagyobb számmal szállásoló
katonákat tartani) közakarattal minden ellenmondás nélkül gyorspostán küldendő felírást
határoztak az iránt, hogy az idén katonai fegyvergyakorlás megyénkben ne tartassék”⁵⁶
Ugyanebben a számban egy szomorú igali esetről is tájékoztatta a rendeket a vármegye
közgyűlésének elnöke, miszerint „Igal mezővárosában 104 épület hamuvá égett, a’
károsított lakosok fölsegélésére czélszerű rendeletek tétettek, egyszersmind az ott szállá-
soló katonaság más helységekre osztatott szét”⁵⁷ A lap lelkesen számolt be arról, hogy
„Somogy rendei olvasóintézetet, casinót, a’ megyében juh-, lótenyésztő- és lóverseny-tár-
saságot alapítottak saját költségükön; Mátyás szobrára 700 pftot ajánlottak”⁵⁸ és 30 örö-
kös tag írta alá az „iparegyesületi ívet a’ felállítandó intézettel együtt”⁵⁹

Záborszky a korabeli társadalmi problémák egyik legfontosabbjára is utalt írásában,
amikor a nemesi birtokok kötelező felméréséről számolt be. „Istennek hála! lehet valahára
remélni a’ nemesi adózás kivetése igazságosb kulcsának föltalálását.”⁶⁰

Kossuth szerkesztői megjegyzését olvashatjuk az írás végén, amely Somogy megye
társadalmának érdeklődését a korabeli közügyek iránt: „de nem tudunk megyét az egész
országban, nem egyetlenegy sem, mellyet nagyobb részvét minden közügy iránt ’s több
és szivesebb áldozati készség jellemzene. Fogadják a’ nagylelkű alapítók még egyszer, és
fogadja különösen Záborszky Alajos ur legbuzgóbb hálánkat.”⁶¹

⁵³ u. o.

⁵⁴ Pesti Hírlap, 1841. máj. 26. (Somssich Pál tudósítása. A jeles közéleti személy, Somssich Pál életrajzát lásd: <http://www.kislexikon.hu/somssich.html>)

⁵⁵ Pesti Hírlap, 1841. jún. 9. Vezércikk (Utak)

⁵⁶ Pesti Hírlap, 1841. aug. 11.

⁵⁷ u. o.

⁵⁸ u. o.

⁵⁹ u. o.

⁶⁰ u. o.

⁶¹ u. o.

A Pesti Hírlap Somogyról – 1842

A somogyi levelező, egyébként nemesi reformpolitikus, ügyvéd, országgyűlési képviselő, majd miniszteri tanácsos és kormánybiztos Záborszky Alajos⁶² 1841-es aktív közreműködése után meglepően ritkán, és Hainer Ignácznál jóval szűkszavúbban számolt be Somogy megye eseményeiről. Összesen 5 cikket küldött a Pesti Hírlapnak. Ebből négy közgyűlési tudósítás volt.

A somogyi tudósító tömörebben, célratörőbben fogalmazott; tudósításaiban tartózkodott a „kiterőktől”, írásai ezáltal szárazabbak, ugyanakkor informatívak lettek. Az év első közgyűlésén egy súlyos járványról számoltak be: *„A' tisztjelentések sorában igen kellemtelen hatással lepettünk meg azon értesítés által, miszerint a' himlő, mind az apró, mind idősb gyermekeken, de még felnőtt embereken is rendkívül 's kártékonyan uralkodik.”*⁶³ A somogyi tudósító tisztjelentésekről, a megye hatóságáról, új bankjegyek bevezetéséről, az országgyűlési utasítások fölveteléről, a hazánkön átvezető kereskedelmi utak készítésére alakítható társaságokról, kapcsolódó törvényi változásokról írt, az országos trendekhez igazítva mondanóját.⁶⁴ Fontosnak tartották a megyei közgyűlés munkájának, ill. döntéseinek nyilvánosságra hozását; *„az országos ügyekben kiküldött választmány valahányszor jelentést teend, a' tárgyak közhirre tétessenek; mire ujra kijelentetett: hogy a' megye rendei a' nyilvánosság ösvényen haladva, valamint eddig is tudtára adták a' megyei közönségnek az országgyűlési utasítások fölvetelére és elhatározására rendelendő közgyűlés határnapját, ugy adandó alkalommal ezt jövődöben is előre tudatni el nem mulasztandják.”*⁶⁵

Két hónappal később Záborszky, a száraz, lényegre törő stílusáról ismert tudósító a közbecsületességről, a közterhekről és azok viseléséről, az adófizetési hagyományokról, többek között *„a' megyei hatóságok közhitére bizott közadóról”* és a közadót sújtó hanyagságról és hűtlenségről írt szenvedélyes hangú cikket.⁶⁶ Mindez azt is jelenti, hogy érzékenyen reagált a közt érintő problémákra, felvetve a legfontosabb kérdéseket, ha másért nem, hát azért, hogy felhívja a döntéshozók figyelmét a jelenség súlyára. A megye főpénztárnoka ugyanis „megbukott”, azaz sikkasztott. *„... hivatalosan kiviláglik: hogy tiz és több éveket meghaladó időszakig és szinte 1835-ik esztendeig folytonosan főpénztárnoki tisztséget viselt T. P. volt főpénztárnokunk 13,335 ezüst forintban, mint pénztárhányban, a' kitett nehézségeken kívül marasztaltatván, – megbukott! ... nagy számú kisgyűlés közhatározatánál fogva, mindjárt a' gyűlés után első alispánunk, az e' végre kinevezett zártató és illető főszoigabiró és eskütt urakkal, kiküldeték T. P. ur vagyonának tüstinti zár alá vételére.”*⁶⁷

Egy írását K. Á. monogrammal jegyző táblabíró a *„boldogító törvények pontos végrehajtását”* és a *„megyei bölcs végzések szigorú teljesítését”* emeli ki cikkében.⁶⁸ „El nem mulaszthatom ezen rendszernek és főnökünk pontosságának eredményéről a' magyar hazát

⁶²Záborszky Alajos lásd: Szinyei József: Magyar írók élete és munkái. Budapest 1891 <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/z/z30865.htm>

⁶³ Pesti Hírlap, 1842. febr. 13.

⁶⁴ u. o.

⁶⁵ u. o.

⁶⁶ Pesti Hírlap, 1842. ápr. 24.

⁶⁷ u. o.

⁶⁸ Pesti Hírlap, 1842. júl. 17.

örömmel tudósítani”, írja, mintegy kiegészítőként a május 2-án tartott közgyűlésről szóló tudósításhoz.

Záborszky 1842. augusztusi és novemberi tudósításában a tőle megszokott precizitással, országos palettán elhelyezve számolt be a megyei közgyűlésen elhangzottokról. Írásából kiderül, hogy az augusztusi közgyűlésen, mivel „*el nem hárítható akadályok 's halogatást nem szenvedő ügyek miatt*” nem lehetett jelen, ő maga is levelezőt „alkalmazott” – egy bíró barátját kérte meg, hogy jegyezze fel számára a legfontosabb dolgokat, és az alapján készítette el tudósítását.⁶⁹ Ezúttal a pénztárak ügye került terítékre, helyesebben a megbukott pénztárnokok áldatlan ténykedése miatt keletkezett hiány, amely a „*volt pénztárnok vagyonainak eladása által tökéletesen pótolható*”.⁷⁰ Szó esett továbbá a közgyűléshez érkezett megyei körlevelekről, amelyek az egyes megyékben elfogadott javaslatokról, eseményekről és botrányokról adtak hírt a küldötteknek. Utolsó, novemberi tudósítását⁷¹ már a közelgő országgyűlés jegyében írta, majd ismét az országos közügyeket tárgyaló megyei levelezések kerültek terítékre, hangsúlyozva, hogy „*Somogyot, csak alkalom legyen, elmaradástól féltetni nem kell*”⁷². Ezen levelezések apropóján szót ejtett a közvélemény érdeklődésére még mindig számot tartó vegyes házasságokról, örökösödési eljárásokról, a postabér közérdeket sértő felemeléséről, amelyet alkotmányellenes indirekt adózásnak minősítettek, és mint ilyen, megszüntetésre javasoltak, végül azokról az adományokról, amelyeket a begyűjtésük után a közgyűlésen keresztül juttattak el az árvák javára. Végezetül kiűzték a következő évi első közgyűlés időpontját.

A Pesti Hírlap Somogyról – 1843

Az 1843–44-es országgyűlés közeledtével megváltoztak a Pesti Hírlap belső arányai. A követutasítások kidolgozása, majd a követválasztás időszakában annyira felduzzadt a *Megyei dolgok* rovata, hogy a *Külföldi Hírekre* és az *Értekező* rovatra néha nem maradt hely. A helyi követállítási viták gyakran országos jelentőségűvé terebélyesedtek. A Pesti Hírlap döbbenetesen számolt be azokról az erőszakosságokról, amelyek során a maradi, viszszahúzó erőknek a „tömegnemesség” közreműködésével egymás után több megyében sikerült a reformellenzék jelöltjeit megbuktatni. Kossuthot felháborították e riasztó esetek. „*érzékenyen hatván kebleinkre ama' rémitő hir, hogy [1843] ápril. 4-kén estve a' nemesek Kehidán (Dek Ferencz jószágán) gyilkolást követek el*”.⁷³ A hátrahúzó erők rettentő eszközül használták fel a házi adó közös (nemes és jobbágy) viselésének bevezetése ellen a bocskoros nemesség tömegét, amely felbőszítve és megvesztegetve mindenre kész volt, nehogy kiváltságát elveszítse. Innen eredeztethetők azok a véres és erőszakos jelenetek, amelyek az 1843–44-i országgyűlést több megyében megelőzték, pl. Zalában is.⁷⁴ Kossuth úgy érezte, a köznemesség a megyerendszer sírját ássa ezzel a hozzáállással, amely odáig fajult, hogy Zala megyében Deák Ferencet ütötték el az országgyűlési követségtől.

⁶⁹ Pesti Hírlap, 1842. aug. 25.

⁷⁰ u. o.

⁷¹ Pesti Hírlap, 1842. nov. 13.

⁷² u. o.

⁷³ Pesti Hírlap 1843. ápr. 13.

⁷⁴ A magyar sajtó története I. A Hírlap programja. Belső reform.
<http://mek.oszk.hu/04700/04727/html/181.html>

A megyei rovat azonban azonnal elapadt, amikor Pozsonyban 1843 májusában megnyílt az „új diéta”. A *Hírlap* nagy részben *Országgyűlési Tudósításokká* változott át, miután szerkesztője kifejtette, hogy ilyenkor a sajtónak „*e fontos időszak chronographjává*” kell lennie. Mindez nem gátolta meg a lapot abban, hogy továbbra is a reformellenzék ügyét támogassa.

Külön tudósítónak Kossuth Vahot Imrét küldte Pozsonyba, de a szerkesztő maga is több alkalommal töltött hosszabb-rövidebb időt az országgyűlés színhelyén. Az első, igen részletes országgyűlési tudósítás 1843. május 25-én került az olvasók elé.⁷⁵ Ezután egy hétig még a vezércikk is elmaradt, s a lap mindjárt az országgyűlési beszámolóval indult.

Ezzel párhuzamosan érdekes arányeltolódást figyelhetünk meg a dél-dunántúli tudósítások egymáshoz való viszonyában is. Bár a baranyai Hainer Ignác továbbra is szorgalmasan írta a cikkeit, közel sem volt olyan „termékeny”, mint az előző évben. Az akkori 16-hoz képest most „csak” hatszor jelentkezett. A somogyi és tolnai levelezők aktivitása is csökkent, ugyanakkor e két megyében 1-1 új tudósító is megjelent: Somogyban erről egy P. aláírás tanúskodik, míg a tolnai Tóth Ferencz mellett egy Tóth István nevű tudósító is „csatasorba” állt.

A somogyi levelező, Záborszky Alajos 1843. évi követválasztásról három tudósításban számolt be. „Május 1-ső napján követ- és tisztválasztás tartatván, követekké közfelkiáltás utján legelőbb Somssich Pál ’s azután Tallián János a’ nemesség szemebetűnő többsége által... kikiáltattak.”⁷⁶ A május 10-i, csütörtöki számban⁷⁷ a követválasztás utáni ünnepi felvonulásról kapott részletes beszámolót az olvasó. Ugyanebben a számban egy rövid közlést is találhatunk arról, hogy „az adó [házi adó] kérdése mai közgyűlésünkben, reggeli 10-edfél órától délutáni 3-adfél óráig tartott küzdés után, két vagy három vokstöbbséggel megbukott.”⁷⁸ Ebben a szimbolikus tartalmú ügyben nem sikerült elérni a „közteherviselés” megvalósítását Somogyban. (Korábbi két tudósításában főképpen helyi témákat érintett, köztük az adó-kérdést, amelyet szinte mindegyik megye közgyűlése tárgyalt.)

A Pesti Hírlap Somogyról – 1844

Az 1844-es év első számában a levelezőit szólította meg Kossuth. Megköszönte nekik addigi tevékenységüket, és arra kértre őket, hogy „*férfiasan kitűnű hő közredolgozásuk*”-kal továbbra is álljanak a lap és a köz szolgálatára.⁷⁹ A szerkesztő távozását, ill. annak körülményeit jól foglalja össze – egyebek mellett – Esztergár László tanulmánya.⁸⁰

Négy hónap elteltével ismét személyes üggyel állt Kossuth az olvasói elé. A kósza hírek és a külföldi lapokban megjelenő cikkek hatására úgy érezte, nyilatkoznia kell a levegőben

⁷⁵ Pesti Hírlap, 1843. máj. 25.

⁷⁶ Pesti Hírlap, 1843. máj. 7.

⁷⁷ Pesti Hírlap, 1843. máj. 10.

⁷⁸ Pesti Hírlap, 1843. máj. 4.

⁷⁹ Pesti Hírlap, 1844. jan.

⁸⁰ Esztergár Lászlótól: Adalékok Kossuth Lajos hírlapírói pályájához. In: Magyar Könyvszemle, 1901. 1. füzet 1-19. o.

lógó szerkesztő-váltás ügyében. „Tisztelettel értesitem tehát a’ közönséget, hogy én Landerer Lajos ur Pesti Hírlapját a’ folyó félévén túl szerkeszteni nem fogom; tehát folyó évi junius végével a’ Pesti Hírlappali minden viszonyom tökéletesen megszűnik.”⁸¹

Két lapszámmal később ismét a levelezőihez intézett üzenetet. „Akár hova dőljön bár *journalisticsai* még bizonytalan jövődöm, minden esetre kötelességemnek ismerendem, e’ szellemi munkában is részt venni, ’s a’ nagy kérdés nagy épületének hű munkásai közt szorgalmasan dolgozni”,⁸² írta, majd felszólította őket, hogy megyéikből, a szerkesztő költ-ségére, mielőbb juttassák el a laphoz a közlésre érdemes adatokat.

A „szerkesztő búcsúszava” végül 1844. június 30-án jelent meg a lap hasábjain, vezércikk formájában. „Tudtam, hogy a’ pálya nehéz; tudtam hogy göröngyel, ’s – tövisekkel telt; tudtam hogy ezer kicsinyded érdekek roppant szörnyetege állandó utamba; és érzém hogy erőm gyöngye, és tehetségeim olly nyomorúk; de hoztam magammal hajthatatlan szilárd szűz akaratot, hoztam a’ meggyőződés lángmelegét, a’ hon szeretet szent ihletését, ’s az ezer vész, ezer viszontagság között soha meg nem rezzen férfi-kebelnek megtörhetetlen vas türelmét. Így léptem fel előtted o hon! a’ nehéz pályán.”⁸³ Ennek a nehéz pályának az állomásait ismertetve kitért azokra a célokra, amelyeket, hazafiságát, emberségét megőrizve, „lelke sugallatát” követve a legnagyobb akadályok közepette is próbált megvalósítani, majd köszönetet mondott mindazoknak, akik nehéz munkájában segítettek. Emlékeztette olvasóit arra az ígéretre, amellyel újságírói pályáját kezdte, és amelytől egyetlen pillanatra sem tágitott: „Ígérem hogy szennyes érdekek vezetni soha sem fognak, meggyőződésem nem lesz eladó, és sem a’ hatalmasok komor tekintete, sem polgártársaim heve soha meg nem tántorit.”

Somogy korábbi rendszeres levelezője, Záborszky Alajos egyetlen tudósítással sem jelentkezett a Kossuth névvel jelzett 1844-es esztendő első félévében. A lap hasábjain közölt két részletes megyei beszámolót V. monogrammal jegyezte a szerző. Az első, amely az 1844. februári közgyűlést tárgyalta, április 14-én került az olvasók elé.⁸⁴ Somogyban is terítékre került az országgyűlésben is megvitatott magyar nyelv helyzetének érzelmektől fűtött tárgyalása; „a’ magyar nyelv ügyében tett ötven éves kísérleteknek jelen eredménye biztos meggyőződést szülhet bennünk, hogy kívánataink kétségtelenül sü[i]kert fognak aratni.”⁸⁵ Ez már előrevetíti a magyar nyelv 1844-től hivatalossá vált országgyűlési megszavazásának ügyét.⁸⁶ Ezt követően „megyei kihágásokat” és ezekkel kapcsolatos indítványokat vettek sorra (pl. vesztegetéssel vádolt követek hivatalvesztése), részletesen kitérve a megye hatáskörére. A május 7-én kezdett közgyűlésről a május 19-i számban tudósított a somogyi levelező.⁸⁷ Ezen a gyűlésen ismét szó esett a vegyes házasságokról, a szülők gyermekeik neveltetése felett kötött szerződéseiről, a telekdíjról, a bányászatról, a zsidók általános emancipációjáról és Jankovics Ferencz végrendeletének a végrehajtásáról.

⁸¹ Pesti Hírlap, 1844. ápr. 11.

⁸² Pesti Hírlap, 1844. ápr. 18.

⁸³ Pesti Hírlap, 1844. jún. 30.

⁸⁴ Pesti Hírlap, 1844. ápr. 14.

⁸⁵ u. o.

⁸⁶ 1844. évi II. törvénycikk a magyar nyelv és nemzetiségről <https://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=5255>

⁸⁷ Pesti Hírlap, 1844. máj. 19.

Ezek voltak az utolsó megyei tudósítások, amelyek Kossuth Lajos szerkesztésével kerültek be a Pesti Hírlapba Somogy megyéből, eljuttatva az ország olvasóközönsége elé a megye lakosságát foglalkoztató, gyakran országos fontosságúvá duzzadó híreket. A három és fél éves korszaknak véget vető, olvasókhöz intézett bejelentés egyben egy új korszak kezdetét is jelentette – egy Kossuth nélküli korszak kezdetét a Pesti Hírlap történetében: „Lemondván az eddigi szerkesztő a’ Pesti Hírlap’ vezetéséről, ugy hiszem, kedves dolgot cselekedtem az olvasó közönségnek, midőn Szalay László⁸⁸ urat ezen lap’ szerkesztésére megkértem. Hálás köszönetet mondván a’ t. cz. olvasó közönségnek eddig pártfogásaért, a’ Hírlapot ezentulra is hazafiui szives indulatiba ajánlom. Landerer Lajos.”⁸⁹

Az új szerkesztő a következőképpen jellemezte kapott feladatát: „...az időszaki sajtó’ utján szerkesztő képében fellépni, nehéz feladás, nehéz kivált Kossuth mellett vagy után, és azon közönség előtt, melly benne a’ magyar politicalai journalistica’ alapítóját, az ország’ egyik legfényesebb capacitását tiszteli – méltán.”⁹⁰ Szalay ezen megállapítására Kossuth méltán rászolgált a Pesti Hírlap élén végzett szerkesztői tevékenységével.

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy a Pesti Hírlap hasábjain Kossuth Lajos szerkesztésében a közvéleményt tájékoztató, orientáló és formáló liberális hangvétellű újságírás vette kezdetét Magyarországon 1841-ben, amelyben Somogy megye történéseit is bekapcsolva és megmutatva az országos és a helyi ügyek azonos és eltérő voltára tudott következtetni az értő olvasó.

Bibliográfia

- Pesti Hírlap CD-ROM *Kossuth Lajos hírlapírói munkássága*. Pesti Hírlap (1841–1844), Hetilap (1846–1847), Kossuth Hírlapja (1848). PC CD-ROM, Arcanum Adatbázis Kft.
- A magyar sajtó története I. 1705–1848* Fszerk.: Szabolcsi Miklós
<http://mek.oszk.hu/04700/04727/html/index.html>
- Buzinkay Géza: *Kis magyar sajtótörténet*. <http://Vmek.Oszk.Hu/03100/03157/03157.Htm#8>
- Kőhegyi Mihály: *A Tolna Megyei Levéltár Családi Iratainak Repertóriumuma I-II*. In: Levéltári Szemle, 2002/3.sz. <http://www.natarch.hu/szemle/20023/kohegyi.htm>
- Magyar Életrajzi Lexikon 1000 – 1990*. Szerk.: Kenyeres Ágnes, Arcanum Adatbázis Kft. Budapest 2001 <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC02469/02618.htm>
- Magyarország Története 1790–1848 5/2*. K. Fszerk.: Mérei Gyula, Szerk.: Vörös Károly. Akadémiai Kiadó, Budapest 1980
- Magyarország Története A 19. században*. Szerk.: Gergely András. Osiris Kiadó, Budapest, 2003
- Niederhauser Emil: *Talleyrand – Metternich* (Pannonica Kiadó. Budapest, 2004)
- Gróf Széchenyi István: Kelet Népe. Pozsonyban Nyomtatta Wigand Károly Fridrik. 1841.
<http://mek.niif.hu/05500/05533/05533.htm#b1>
- Szinyei József: *Magyar írók élete és munkái*. Budapest, 1891
<http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/z/z30865.htm>
- Tarján M. Tamás: Metternich herceg születése. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1773_majus_15_metternich_herceg_szuletese/

Az internetes hivatkozások letöltési ideje: 2017. április 9.

⁸⁸ Szalay Lászlóról lásd: A centralista Pesti Hírlap. In: A magyar sajtó története I. 1705–1848. <http://mek.oszk.hu/04700/04727/html/187.html>

⁸⁹ Pesti Hírlap, 1844. 07. 04. csütörtök, 366. sz.

⁹⁰ u. o.